

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
Integrating Buddhist Principles to Improve Practice of Village Health
Volunteers in Chom Chaeng Subdistrict Municipality Mae Taeng
District, Chiang Mai Province

พรรณี คำขาว¹, นพดณ ปัญญาวิรัตน์² และ ประเสริฐ ปอนถิ่น³
Pannee Khamkhao¹, Noppadon Panyaweeratad² and Prasert Pontin³

Received: 11 February 2024; Revised: 08 September 2024; Accepted: 09 September 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 2) เปรียบเทียบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอแนวทางการปฏิบัติงานแบบบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการทำงานในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยใช้วิธีการแบบผสมกลุ่มตัวอย่างในวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยอาสาสมัครจำนวน 136 คน โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที และค่าเอฟสำหรับวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล 9 คน และวิเคราะห์ด้วยเทคนิคเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.723) 2) การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าปัจจัยเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาในการทำงาน ไม่มีผลกระทบต่อการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นอายุที่มีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($\text{Sig.}=0.007$) ขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีผลแตกต่างกันอย่างชัดเจน ($\text{Sig.}>0.05$). 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของ อสม. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพบริการสุขภาพในชุมชนเทศบาลตำบลจอมแจ้ง โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และทักษะ การมีส่วนร่วมในชุมชน การพัฒนาตนเองก่อนขยายผลสู่สังคม และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวัน อสม. ได้รับการอบรมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน

^{1 2 3} คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่; Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya Chiang Mai Campus
Corresponding Author, E-mail: 6104504107@mcu.ac.th

คำสำคัญ: คุณภาพการปฏิบัติงาน; อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน; การบูรณาการหลักพุทธธรรม

Abstract

This research article aims to: 1) examine the level of performance quality among village health volunteers, 2) compare the performance of volunteers based on individual factors, and 3) propose integrated approaches based on Buddhist principles to enhance the work of village health volunteers in the municipality of Chom Chang, Mae Taeng District, Chiang Mai Province. The study employed a mixed-methods approach. The quantitative sample comprised 136 volunteers, and data were collected using questionnaires and analyzed using statistical methods such as frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, and ANOVA. For the qualitative research, in-depth interviews were conducted with 9 key informants and analyzed using descriptive content analysis techniques.

The research findings revealed that: 1) The performance quality of the health volunteers was rated as very good ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=0.723$). 2) A comparison of the performance of village health volunteers in Chom Chaeng Subdistrict Municipality, based on personal factors, showed no statistically significant effect of gender, education, occupation, income, and length of service on performance, except for age, which had a significant difference ($Sig.=0.007$), while other factors showed no significant difference ($Sig.>0.05$). 3) The integration of Buddhist principles into the volunteers' work focused on enhancing knowledge and skills, encouraging community participation, promoting self-development before expanding to society, and applying Buddhist principles in daily life. Continuous training and support were provided to ensure sustainable development in the community.

Keywords: Performance Quality; Village Health Volunteers; Integration of Buddhist Principles

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมา ระบบสาธารณสุขในประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยแม้ว่าจะสามารถลดอัตราการป่วยและการตายของประชาชนได้ แต่บริการสาธารณสุขยังไม่สามารถครอบคลุมทุกพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีประชากรอาศัยอยู่ถึงร้อยละ 80 ของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน, 2537) การดำเนินชีวิตของประชาชนในชนบทมักมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน ซึ่งนำไปสู่ปัญหาด้านสุขภาพ เช่น

การขาดความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การไม่ออกกำลังกาย และการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ ส่งผลให้เกิดโรคต่าง ๆ เช่น โรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง (ไพจิตร ศรีธนานุวัฒน์, 2551) เพื่อแก้ไขปัญหานี้ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านสาธารณสุข (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรสาธารณสุข โดยเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านโรคอุบัติใหม่ เช่น COVID-19 และเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข, 2559) การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ของ อสม. เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน การสื่อสารข้อมูลและการเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณสุข (มณีนทิพย์ ขวิตรานุรักษ์ และ ชาญชัย จิวจินดา, 2563)

ในระดับท้องถิ่น เทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการจัดตั้งชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อสม. ต้องมีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพในการดูแลปัญหาสุขภาพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน (แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลจอมแจ้ง, ออนไลน์) การพัฒนาคุณภาพของ อสม. จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังเช่นรัฐบาลหรือท้องถิ่นจึงเห็นความสำคัญของการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยเน้นการใช้หลักศีล สมาธิ และปัญญาในการพัฒนาการปฏิบัติงานของ อสม. ซึ่งจะช่วยให้ อสม. สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี (ปริยญา กาศจนานนท์, 2562) การพัฒนาอาสาสมัครตามหลักพุทธธรรมจะช่วยในการพัฒนาตนเอง ทั้งทางกาย วาจา และใจ ส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสันติและมีอิสรภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานและนำความรู้ที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมอนามัยตลอดจนการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน ในด้านสุขภาพเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการปฏิบัติงานแบบบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รวม 206 คน จาก 2 กลุ่มคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลำปาง และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบวหม้อ และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน คัดเลือกตามสูตร Taro Yamane (1973) โดยการสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม

1.2 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วนดังนี้ **ส่วนที่ 1** ข้อมูลส่วนบุคคล (เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ, รายได้, ระยะเวลาการทำงาน) **ส่วนที่ 2** การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขใน 4 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ, การป้องกันและควบคุมโรค, การรักษาพยาบาลเบื้องต้น, การฟื้นฟูสภาพ **ส่วนที่ 3** ข้อเสนอแนะ (แบบสอบถามปลายเปิด) แบบสอบถามผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มอาสาสมัคร 30 คน ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวม 0.827

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และวิเคราะห์การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การศึกษานี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหาร 2) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 3) นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 4) อาสาสมัครสาธารณสุขเทศบาลตำบลจอมแจ้ง จำนวน 10 คน

2.2 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนที่ 2 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร โดยมีการตรวจสอบและแก้ไขคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลและทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการบันทึกเสียงและจดบันทึกการสัมภาษณ์ จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและบริบท (Context) และนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนา พร้อมอ้างอิงคำพูดจากผู้ให้ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวม

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับการปฏิบัติงาน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	3.56	0.789	มาก
2. ด้านการควบคุมและป้องกันโรค	4.26	0.651	มาก
3. ด้านการรักษาพยาบาล	4.12	0.724	มาก
4. ด้านการฟื้นฟูสภาพ	4.24	0.729	มาก
รวม	4.05	0.723	มาก

ตารางที่ 1 การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปโดยภาพรวมตามตารางผลทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	t-test/ F-test	ค่า Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	ผลการปฏิบัติงาน	0.472	0.638	-	✓
2	อายุ	ผลการปฏิบัติงาน	0.007	0.999	-	✓
3	การศึกษา	ผลการปฏิบัติงาน	2.247	0.110	-	✓
4	อาชีพ	ผลการปฏิบัติงาน	1.403	0.236	-	✓
5	รายได้	ผลการปฏิบัติงาน	2.635	0.075	-	✓

สมมติฐาน ที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	t-test/ F-test	ค่า Sig.	ผลการทดสอบ สมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
6	ระยะเวลาการปฏิบัติงาน	ผลการปฏิบัติงาน	1.345	0.264	-	✓

ตารางที่ 2 ผลทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
ในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการปฏิบัติงานแบบบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อ
พัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่
แตง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวทางปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพ ในการให้บริการสุขภาพในชุมชนของเทศบาลตำบลจอมแจ้ง
1	การเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ ส่งเสริมให้ อสม. มีการศึกษาและฝึกฝนอย่างต่อเนื่องผ่าน การร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หมู่บ้าน และชุมชน เพื่อเพิ่มพูนทักษะ และความรู้ในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขอย่างมีประสิทธิภาพ
2	การมีส่วนร่วมและการสื่อสาร สนับสนุนให้ อสม. เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเต็มที่ โดย รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม และทำงานให้เสร็จทันตามกำหนด เพื่อสร้างความ เชื่อมั่นและความร่วมมือในชุมชน
3	การเริ่มต้นจากตัวเองสู่สังคม กระตุ้นให้ อสม. เริ่มพัฒนาตนเองตามหลักพุทธธรรมก่อน แล้วจึง ขยายผลไปสู่การพัฒนาในครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน
4	การเรียนรู้และการเตรียมความพร้อม ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและการเตรียมความ พร้อมในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ อสม. สามารถรับมือกับปัญหาสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5	การสนับสนุนและการอบรมอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีการอบรมและการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาความสามารถของ อสม. ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6	การประยุกต์หลักพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้ อสม. นำหลักคำสอนพุทธศาสนาไปใช้ ในชีวิตประจำวันและการทำงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการและสร้างความสงบในชุมชน
7	การเรียนรู้จากประสบการณ์ กระตุ้นให้ อสม. เรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานและการ ปฏิบัติงานอย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาความชำนาญและการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ
8	การพัฒนาตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญ เน้นการพัฒนาตนเองของทุกคนในแต่ละหมู่บ้านเป็นพื้นฐาน สำคัญในการพัฒนาองค์กร เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
9	การพัฒนาอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ เสริมสร้างความสามารถของ อสม. และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ตารางที่ 3 แนวทางการปฏิบัติงานแบบบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของ
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้งมีระดับการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพด้านการควบคุมและป้องกันโรค ด้านการฟื้นฟูสภาพ ด้านการรักษาพยาบาล การที่ระดับการปฏิบัติงานสูงเช่นนี้อาจเกิดจากการที่อาสาสมัครสาธารณสุขได้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับชุมชน มีการให้ความรู้และการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความพอใจในบริการที่พวกเขามอบให้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของมาลัย พลายจิตต์ (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขมีความสามารถในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในแนวทางการปฏิบัติงานที่มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ ซึ่งการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการบริการอย่างเห็นได้ชัด โดยอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้งได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเองและการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรานค์ จักรไชย และคณะ (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในทีมหมอครอบครัว จังหวัดปทุมธานี พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยเพิ่มความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง นอกจากนี้การศึกษาของนัยนา ศรีโมครา และคณะ (2566) พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลให้คุณภาพการให้บริการประชาชนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งด้านความทันเวลา ความต่อเนื่อง ความเพียงพอ ความเสมอภาค และความก้าวหน้า ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารงานและการบริการประชาชน การศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข แต่ยังมีผลดีต่อการส่งเสริมคุณภาพการบริการให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจอมแจ้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการปฏิบัติงานของ อสม. ในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่าปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาในการเป็นอาสาสมัครมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดาภรณ์ กำนันตน และโชติ บดีรัฐ (2564) ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่าปัจจัยต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาในการ

เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข ไม่แตกต่างกันในแง่ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงาน ($\text{Sig.}=0.925$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลเหล่านี้อาจไม่ได้มีผลกระทบต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติงานเชิงบวกในระดับความสำคัญที่ 0.05 บ่งบอกถึงความเป็นไปได้ที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่หลากหลายยังคงสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องในการทำงานและการรับรู้ร่วมกันในชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา ทิพย์ศรี (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุ และประสบการณ์ในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะอาสาสมัครที่มีอายุมากและประสบการณ์ที่ยาวนานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำเสนอแนวทางการปฏิบัติงานแบบบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำเสนอแนวทางการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของอาสาสมัคร โดยเฉพาะการให้ความรู้และอบรมวิธีการฟื้นฟูรวมถึงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็น ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการนำหลักคำสอนตามหลักพุทธศาสนา เช่น ศีล สมาธิ และปัญญา มาใช้ในชีวิตประจำวันของอาสาสมัครสาธารณสุข มีผลต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้เกิดจิตสำนึก ความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี การเสียสละ และการมีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหา ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครมีคุณภาพและมีความรับผิดชอบมากขึ้น ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพร รัตนธรร ศรีธธา (2563) ที่ศึกษารูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาในกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์กรมสรรพากร พบว่าการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มีการพัฒนาใน 3 มิติ ได้แก่ (1) พัฒนาด้านกาย (2) พัฒนาด้านจิตใจ (3) พัฒนาด้านสติปัญญา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่ครอบคลุมและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดร.ณิ นิลแก้ว และคณะ (2566) เกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่ามีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการฟื้นฟูและการปรับเปลี่ยนการทำงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน (การให้) (2) ปิยวาจา (วาจาที่ไพเราะ) (3) อตถจริย (การประพฤติปฏิบัติที่เป็นประโยชน์) และ (4) สมานัตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้การศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความสามารถในการทำงาน แต่ยังส่งเสริมจิตสำนึกและการปฏิบัติตนในเชิงบวกต่อชุมชน ดังนั้น การจัดอบรมและการสนับสนุนตามแนวทางนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่เปิดเผยว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น หลักไตรสิกขา สามารถนำมาปรับใช้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหลักไตรสิกขาประกอบด้วย 1) ศีล – การปฏิบัติที่สะท้อนพฤติกรรมที่ถูกต้องทางกายและวาจา 2) สมาธิ – การทำให้จิตสงบและมั่นคง เพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ 3) ปัญญา – การแสดงออกถึงความรู้และความสามารถที่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่

โมเดลแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion): อาสาสมัครสาธารณสุขควรมีบทบาทในการดูแลสิ่งแวดล้อมและร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการจัดกิจกรรม เช่น การประชาสัมพันธ์วิธีการป้องกันลูกน้ำยุงลาย การให้ความรู้ด้านสุขภาพ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการวัดความดันโลหิต เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน

ด้านการป้องกันและควบคุมโรค (Disease Prevention and Control): อาสาสมัครควรร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการจัดการและควบคุมโรค เช่น การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การแจกถุงยางอนามัยและทรายอะเบท รวมถึงการตรวจวัดความดันโลหิตและน้ำตาลในปัสสาวะ เพื่อการป้องกันโรคในชุมชน

ด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น (Basic Medical Treatment): การแนะนำการใช้ยา และการให้การรักษายาบาลเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย เช่น การดูแลบาดแผล การปฐมพยาบาลจากอุบัติเหตุ หรือการรักษาอาการทั่วไป เช่น การเป็นลม การถูกสุนัขกัด หรือการถูกไฟไหม้

ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ (Rehabilitation): การให้ความรู้และการสนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ประชาชน เช่น การให้คำปรึกษาผู้มีปัญหาด้านสุขภาพ และการช่วยเหลือผู้ป่วย โดยเฉพาะผู้พิการและผู้ป่วยเรื้อรัง เช่น อัมพาต วัณโรค หอบหืด และลมชัก เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคุณภาพการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง และการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลเผยให้เห็นความสอดคล้องที่สำคัญ ส่วนข้อเสนอแนะคือ อาสาสมัครควรเป็นต้นแบบที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรม การรณรงค์ และการประชาสัมพันธ์ ร่วมมือกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเพื่อส่งเสริมสุขภาพประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอข้อแนะนำเชิงนโยบาย ข้อเสนอการนำผลการวิจัยไปใช้จริง และข้อเสนอสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลตำบลจอมแจ้งควรพัฒนานโยบายที่เน้นการสร้างสรรค์ปัญญาและการตัดสินใจที่มีคุณภาพ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

1.2 เทศบาลควรมุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำ โดยการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนและสามารถวัดได้ เพื่อให้การบริการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และลดความไม่เท่าเทียมในชุมชน

1.3 เทศบาลควรจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมเพื่อการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และการจัดสถานที่ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ด้านการควบคุมและป้องกันโรค เทศบาลควรเร่งจ้างชาวสารเกี่ยวกับการเกิดโรคให้แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และจัดหาสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น เอกสาร โปสเตอร์ และนิทรรศการ เพื่อรณรงค์ในสัปดาห์ป้องกันโรคต่าง ๆ

2.2 ด้านการฟื้นฟูสภาพ ควรให้คำแนะนำและช่วยเหลือประชาชนในการดูแลผู้ติดเชื้อเอชไอวีในชุมชน รวมถึงการวัดความดันและไข้ เพื่อการดูแลที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านการรักษาพยาบาล เทศบาลควรพิจารณาการจ่ายยาและแนะนำการใช้ยาสำหรับผู้ป่วย รวมถึงการจัดหายาสามัญประจำบ้านที่ได้รับบริจาคจากหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อการรักษาเบื้องต้น

2.4 ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจิตแก่ผู้สูงอายุ เช่น การฟังธรรมในวันสำคัญ การออกกำลังกาย และการรดน้ำดำหัว เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชนทุกกลุ่ม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาการใช้หลักธรรมอื่น ๆ ในการพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อหาวิธีการที่หลากหลาย

3.2 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อดูว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมมีความแตกต่างหรือความเหมือนกันอย่างไร

3.3 ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ดรุณี นิลแก้ว, นพดณ ปัญญาวิรัตน์ และธิดา หนัมนี. (2566). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย, 4(2), 70-84.

ธิดาภรณ์ กำนันตน และโชติ บดีรัฐ. (2564). การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตอำเภอสอง จังหวัดแพร่. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 6(3), 237-249.

นัยนา ศรีโมครา, นพดณ ปัญญาวิรัตน์ และอภิรมย์ สีดาคำ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 4(1), 40-54.

ปรารงค์ จักรไชย, อภิชัย คุณิพงษ์ และวรเดช ช่างแก้ว. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในทีมหมอครอบครัว จังหวัดปทุมธานี. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 31(1), 16-28.

- ปริญญา กาศจนายนนท์. (2562). การปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตำบลท่าไม้ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. (การศึกษาอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลจอมแจ้ง. (2560). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565) เทศบาลตำบลจอมแจ้ง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 22 มีนาคม 2566. เข้าถึงได้จาก https://www.jomjang.go.th/backoffice/assets/upload/files/2021/06/20210630115654_19368.pdf
- พนิดา ทิพย์ศรี. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิจัยการพัฒนาศุภาพชุมชน, 14(3), 123-134.
- ไพจิตร ศรีธนาวิวัฒน์, พรทิพย์ ไวกูต และจิรัฐดา โอสรรัมย์. (2551). กระบวนการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพของชุมชนหมู่บ้านหนองบัว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- มณีทิพย์ ขวิตรานุรักษ์ และชาญชัย จิวจินดา. (2563). บทบาทและหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขต้นแบบกรณีศึกษาเปรียบเทียบ ตำบลกันตัง จังหวัดตรัง และ ตำบลบางรักพัฒนา จังหวัดนนทบุรี. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 8(1), 68-76.
- มาลัย พลายจิตต์, วิชุกร นาครัน และธิดิฐิ หมั่นมี. (2564). การพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 6(1), 207-227.
- สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน. (2537). สาธารณสุขมูลฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน กระทรวงสาธารณสุข.
- สุทธิพร รัตนธรร ศรีธธา. (2563). รูปแบบการบูรณาการหลักไตรสิกขาในกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ กรมสรรพากร. (ดุขกัณิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). Statistics an introductory analysis. New York Harper & Row.